

V24

DE VOLKSKRANT

VRIJDAG 22 MAART 2019

DAGBOEK

Geen hap door de keel bij Wilhelm II.

Doorn, 22 maart 1933

Na enige tijd werd de deur geopend door een majordomus en een lid van de hofhouding riep vanachter in de vestibule: 'Seine Majestät!' Iedereen knielde in een rechte hoek, gericht naar de deur, en wachtte tot de *Kaiser* door de gang was gelopen. Toen hij binnen was, gaf hij iedereen een hand en ging onmiddellijk door naar de aangrenzende eetkamer, een groot vertrek met een ronde tafel.

Ik zat naast hem en probeerde vergeefs te eten; de *Kaiser* raakte zijn eten vrijwel niet aan; deed niets anders dan praten, en ik kon mijn soep niet oplepelen wanneer hij tegen me sprak. De soep werd vrijwel onaangeroerd weggehaald en het lukte me net om twee hapjes van de geroosterde kip af te snijden.

Het gesprek ging over archeologie, over de opgravingen op Corfu, over de Etrusken. De gesprekstechniek van de *Kaiser* was tamelijk eenvoudig: hij stelde een vraag, hij wilde weten op welk punt zich een bepaalde kwestie bevond en, wanneer hij het antwoord had gekregen, zei hij dat hij dat altijd al, reeds meer dan twintig jaar, had geweten en ook had gezegd tegen de heren professoren.

Of hij maakte opmerkingen die blijk gaven van een verwarde belangstelling voor de oudheid. Het getuigde van een kinderlijk soort ijdelheid om zich op grond van intuïtie voor te doen als superieur aan de sterfelijke professoren.

Ranuccio Bianchi Bandinelli (1900-1975), Italiaanse archeoloog. Ingekort fragment uit *Ontmoetingen in de onderwereld*. Vertaling Els Naaijken. Verloren, 2018.

V20

DE VOLKSKRANT

DONDERDAG 9 MEI 2019

DAGBOEK

Hitler droomt weg in Florence.

Florence, 9 mei 1938

Ik heb de gewone trein genomen, voordat de speciale trein Hitler, Mussolini en hun gevolg naar Florence bracht. Op het traject Rome-Florence waren zelfs de hondenhokken fris geschilderd en behandelen met spandoeken die de twee dictators bejubelden.

Toen Mussolini mij zag, riep hij: ‘Da ist unser Retter, der alles weiss.’ En inderdaad, ik wist alles, want inmiddels vertrouwd met de mentaliteit van de twee mannen, verzon ik alles wat ik niet wist. Dus toen we de de Ponte alle Grazie overstaken en Mussolini vroeg hoe diep de Arno was, antwoordde ik: ‘Eén meter vijfenzeventig.’ Omdat dat niet erg diep leek, zei ik: ‘Als het hoog staat, is dat vier of vijf meter’, wat toereikend werd geacht voor de aloude waardigheid van de rivier.

Intussen was Hitler afwezig, dromerig. Hij had gezegd dat niets hem méér aantrok dan Florence, dat hij beschouwde als ‘der Höhepunkt’ van zijn reis. Het was zijn kunstenaarsdroom.

In Florence moest de automobiel zich een weg banen door de ‘oceanische mensenmenigte’. De kreten raakten je hier letterlijk. Het was een fysieke ervaring, een elektrische massage die voor mij ook voelbaar was. Ik had de indruk dat dit elektriserende contact voor deze twee verslavend was geworden.

Ze konden niet meer zonder deze sensatie, die hen in stille vervoering bracht. Wellicht was dit de ware reden van hun avontuur.

Ranuccio Bianchi Bandinelli (1900-1975), Italiaanse archeoloog. Ingekort fragment uit *Ontmoetingen in de onderwereld*. Vertaling Els Naaijens. Verloren, 2018.

V16

DE VOLKSKRANT

WOENSDAG 6 MEI 2020

DAGBOEK

Theevisite met Himmler en Hitler.

Rome, 6 mei 1938

Op tafel stond allerlei zoetigheid, maar Hitler dronk alleen thee en at met weemoedige blik droge koekjes. Het gesprek stokte. Ik bood de gast, een beetje aarzelend, een schaal gekonfijte kastanjes aan.

Op dat moment boog Goebbels zich naar voren, met de woorden dat het om de befaamde kastanjes ging waar Göring zo dol op was. Verder vertelde hij dat Göring telkens wanneer hij in Italië was er een paar kilo van kocht; als hij naar bed ging, legde hij er een dozijn van op tafel en zette vervolgens de ramen wijd open, in de hoop dat de nachtelijke kou hem de lust zou ontnemen.

Maar de verleiding bleef hem kwellen. Ten slotte, na een uur van innerlijke strijd tussen enerzijds zijn eergevoel en anderzijds zijn

gulzigheid, sprong Göring uit bed, pakte de doos kastanjes en verslond ze in één keer.

Dit verhaal wekte luid gelach, behalve bij Hitler, die, vaag glimlachend, het amper leek te hebben gehoord. Misschien wilde hij onpartijdig blijven omdat hij wist dat Göring en Goebbels een grondige hekel aan elkaar hadden.

En inderdaad, toen het gelach was weggeëbd en Himmler met zijn toonloze, onbewogen stem van de andere kant van de tafel vroeg: 'Ja, Herr Reichsminister, zegt u eens, hoe bent u dat allemaal te weten gekomen?', fluisterde Goebbels: '*Ich hab' ihn bespitzlen lassen*', ik heb hem laten bespioneren.'

Ranuccio Bianchi Bandinelli (1900-1975), Italiaanse kunsthistoricus. Ingekort fragment uit *Ontmoetingen in de onderwereld*. Vertaling Els Naaijken. Verloren, 2018.